

VAI TRÒ CỦA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VIỆT NAM TRONG VẬN ĐỘNG, ĐOÀN KẾT TÔN GIÁO, XÂY DỰNG, HOÀN THIỆN CHÍNH SÁCH, PHÁP LUẬT VỀ TÔN GIÁO

Tóm tắt: Đảng ta xác định cốt lõi của công tác tôn giáo là công tác vận động quần chúng, một trong những mục tiêu của vận động quần chúng là xây dựng đoàn kết tôn giáo. Để thực hiện đoàn kết tôn giáo phải có chính sách đoàn kết tôn giáo, đoàn kết dân tộc. Với trách nhiệm của mình, dựa trên phương châm “tốt đời, đẹp đạo”, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã phát huy vai trò trong vận động, đoàn kết các chức sắc và đồng bào các tôn giáo thực hiện chính sách, pháp luật, đồng thời, tích cực tham gia xây dựng và hoàn thiện chính sách, pháp luật về tín ngưỡng, tôn giáo. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, vẫn còn một số hạn chế, cần phải bổ sung, hoàn thiện cả về cơ chế, chính sách và biện pháp tổ chức thực hiện.

Từ khóa: Mặt trận Tổ quốc; đoàn kết; chính sách; pháp luật; tôn giáo.

Dẫn nhập

Đại đoàn kết toàn dân tộc là đường lối chiến lược của cách mạng Việt Nam, trong đó đoàn kết các dân tộc, các tôn giáo có vị trí hết sức quan trọng. Tuyên truyền, vận động nhân dân thực hiện chính sách pháp luật, xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc là nhiệm vụ trọng tâm của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam. Bên cạnh đó, với trách nhiệm kịp thời phản ánh tâm tư, nguyện vọng của các tầng lớp nhân dân; giám sát, phản biện xã hội, góp ý, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam còn có nhiệm vụ quan trọng trong việc tham gia xây dựng và hoàn thiện chính sách, pháp luật nói chung, chính sách pháp luật về tôn giáo nói

* Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.

Ngày nhận bài: 24/02/2022; Ngày biên tập: 20/3/2022; Duyệt đăng 06/6/2022.

riêng. Trong những năm qua, công tác tôn giáo của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã góp phần hoạch định và thực thi chính sách, pháp luật về tôn giáo, góp phần đảm bảo quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo; phát huy các giá trị và nguồn lực của tôn giáo, góp phần vào xây dựng và phát triển đất nước. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được thì cũng còn một số hạn chế và những vấn đề mới nảy sinh đặt ra cho Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên đối với công tác đoàn kết tôn giáo, hoàn thiện chính sách, pháp luật. Đây cũng là những nội dung mà bài viết này trình bày.

1. Cơ sở Chính trị và địa vị pháp lý

Các văn kiện, nghị quyết của Đảng, Nghị quyết số 24-NQ/TW ngày 16/10/1990 Bộ Chính trị khóa VI về tăng cường công tác tôn giáo trong tình hình mới; Nghị quyết số 25-NQ/TW ngày 12/3/2003 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa IX Về công tác tôn giáo đều chỉ rõ: Công tác tôn giáo là trách nhiệm của cả hệ thống chính trị, Hoạt động tôn giáo và công tác tôn giáo phải nhằm tăng cường đoàn kết đồng bào các tôn giáo trong khối đại đoàn kết toàn dân tộc, phát huy sức mạnh tổng hợp của toàn dân tộc, thực hiện thắng lợi sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc, vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

Công tác vận động quần chúng các tôn giáo phải động viên chức sắc, tín đồ tôn giáo nêu cao ý thức bảo vệ độc lập và thống nhất của Tổ quốc; thông qua việc thực hiện tốt các chính sách kinh tế - xã hội, an ninh, quốc phòng, bảo đảm lợi ích vật chất và tinh thần của nhân dân nói chung, trong đó có đồng bào tôn giáo. Đồng thời, cần đẩy mạnh phong trào thi đua yêu nước của chức sắc, tín đồ các tôn giáo, phát huy tinh thần yêu nước của đồng bào có đạo, tự giác và phối hợp đấu tranh làm thất bại âm mưu của các thế lực thù địch lợi dụng vấn đề tôn giáo, dân tộc để phá hoại đoàn kết dân tộc, chống đối chế độ.

Các văn bản của Đảng đều nhấn mạnh và quy định rõ vai trò, trách nhiệm của Mặt trận tổ quốc: “Tăng cường hoạt động của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các đoàn thể nhân dân trong việc tuyên truyền chủ trương, chính sách đối với chức sắc, chức việc, nhà tu hành và tín đồ các tôn giáo”¹.

Điều 9 Hiến pháp năm 2013 nêu rõ: Mặt trận Tổ quốc Việt Nam là tổ chức liên minh chính trị, liên hiệp tự nguyện của các tổ chức chính trị, tổ chức chính trị- xã hội, tổ chức xã hội và các cá nhân tiêu biểu trong các giai cấp, tầng lớp xã hội, dân tộc, tôn giáo và người Việt Nam định cư ở nước ngoài.

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam là cơ sở chính trị của chính quyền nhân dân; đại diện, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của Nhân dân; tập hợp, phát huy sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc, thực hiện dân chủ, tăng cường đồng thuận xã hội; giám sát, phản biện xã hội; tham gia xây dựng Đảng, Nhà nước, hoạt động đối ngoại nhân dân góp phần xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam năm 2015, Luật Tín ngưỡng, tôn giáo (2016) khẳng định trách nhiệm của Nhà nước trong bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo; Điều 4 Luật Tín ngưỡng, tôn giáo khẳng định trách nhiệm của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam:

(1) Tập hợp đồng bào theo tín ngưỡng, tôn giáo và đồng bào không theo tín ngưỡng, tôn giáo xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

(2) Phản ánh kịp thời ý kiến, nguyện vọng, kiến nghị của nhân dân về các vấn đề có liên quan đến tín ngưỡng, tôn giáo với cơ quan nhà nước có thẩm quyền.

(3) Tham gia xây dựng văn bản quy phạm pháp luật về tín ngưỡng, tôn giáo; phản biện xã hội đối với các dự thảo văn bản quy phạm pháp luật, quy hoạch, kế hoạch, chương trình, dự án phát triển kinh tế - xã hội của Nhà nước có liên quan đến tín ngưỡng, tôn giáo theo quy định của pháp luật.

(4) Tham gia tuyên truyền, vận động chức sắc, chức việc, nhà tu hành, tín đồ, người theo tín ngưỡng, tôn giáo, các tổ chức tôn giáo và nhân dân thực hiện pháp luật về tín ngưỡng, tôn giáo.

(5) Giám sát hoạt động của cơ quan, tổ chức, đại biểu dân cử và cán bộ, công chức, viên chức trong việc thực hiện chính sách, pháp luật về tín ngưỡng, tôn giáo².

Để thực hiện nhiệm vụ, vai trò nòng cốt nhân dân làm chủ, xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, Mặt trận Tổ quốc ngày càng tập hợp rộng rãi các tổ chức, cá nhân tiêu biểu trong xã hội làm thành viên của Mặt trận. Hiện nay, Ủy ban Trung ương có 48 tổ chức thành viên, 374 ủy viên trong đó có đại diện các tổ chức cá nhân các tôn giáo. Công tác tôn giáo của Mặt trận Tổ quốc được thể hiện trong 5 chương trình hành động của Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và chương trình phối hợp thống nhất hành động hằng năm. Để thực hiện công tác tôn giáo của Mặt trận, Cơ quan Trung ương Mặt trận có Ban Tôn giáo, có Hội đồng tư vấn về tôn giáo của Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam.

Ngày 29/12/2015, Đoàn Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã ban hành Kết luận số: 02/KL-ĐCT về *Đổi mới nội dung, phương thức hoạt động của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam trong công tác tôn giáo*. Năm 2018, Đảng đoàn Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã chủ trì xây dựng Đề án “Tăng cường công tác vận động, đoàn kết các tôn giáo ở nước ta hiện nay”. Đề án đã đánh giá thực trạng, nêu rõ nguyên nhân của những kết quả đạt được, hạn chế, thiếu sót, rút ra bài học kinh nghiệm, đưa ra các quan điểm, phương châm, giải pháp tăng cường công tác vận động, đoàn kết các tôn giáo. Các đoàn thể chính trị - xã hội đều là thành viên của Mặt trận Tổ quốc, công tác vận động đoàn kết các tôn giáo được thực hiện theo chương trình phối hợp, thống nhất hành động chung. Bằng các hoạt động phong phú và đa dạng, sâu sát quần chúng tín đồ của Mặt trận đã biến quan điểm, chính sách đoàn kết tôn giáo của Đảng và Nhà nước thành hiện thực trong cuộc sống.

2. Những kết quả chủ yếu đạt được

Thứ nhất, tuyên truyền, vận động các tôn giáo thực hiện đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về đoàn kết tôn giáo, đại đoàn kết toàn dân tộc

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên đã quán triệt sâu sắc các quan điểm của Đảng trong các nghị quyết của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa IX), thông qua nhiều hình thức đã vận động nhân dân thực hiện chính sách, pháp luật, trong đó có pháp luật

về tín ngưỡng, tôn giáo. Mặt trận cũng thường xuyên tiếp xúc, tăng cường đối thoại, lắng nghe, tìm hiểu để nắm chắc tình hình, tập hợp đầy đủ tâm tư, nguyện vọng của đồng bào các tôn giáo; đồng thời kịp thời thông tin, tuyên truyền các chủ trương, chính sách pháp luật đến chức sắc, nhà tu hành và tín đồ các tôn giáo. Vận động các chức sắc tôn giáo nêu cao vai trò, trách nhiệm của mình trong đời sống xã hội, tham gia bầu cử, thực hiện các quyền và nghĩa công dân, nhất là trách nhiệm của chức sắc, nhà tu hành trong tuyên truyền tín đồ thực hiện sinh hoạt tín ngưỡng, tôn giáo đúng pháp luật.

Mặt trận tích cực đổi mới, đa dạng hóa các hình thức thông tin, tuyên truyền theo hướng coi trọng việc tuyên truyền gắn với phát huy thế mạnh, mặt tích cực của các tôn giáo trong tham gia các hoạt động an sinh xã hội, từ thiện nhân đạo. Tôn vinh, biểu dương, nhân rộng các kinh nghiệm, sáng kiến, gương người tốt việc tốt, tiêu biểu, điển hình trong các tập thể, cá nhân tôn giáo. Đồng thời, có quan điểm, chính kiến với những biểu hiện tiêu cực, lợi dụng tín ngưỡng tôn giáo để trục lợi, chống phá Đảng, Nhà nước gây phương hại đến khối đại đoàn kết.

Mặt trận cũng thường xuyên tuyên truyền Điều 5 của Luật Tín ngưỡng, tôn giáo, quy định các hành vi bị nghiêm cấm gồm trong lĩnh vực tín ngưỡng, tôn giáo. Đồng thời, vận động tổ chức hoạt động tín ngưỡng, lễ hội phải bảo đảm việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của dân tộc, bảo đảm trật tự, an toàn xã hội, tiết kiệm và bảo vệ môi trường ... theo quy định của Luật tín ngưỡng, tôn giáo. Cụ thể, cơ sở tín ngưỡng phải có người đại diện hoặc ban quản lý để chịu trách nhiệm trước pháp luật về các hoạt động diễn ra tại cơ sở tín ngưỡng. Ủy ban nhân dân cấp xã nơi có cơ sở tín ngưỡng có trách nhiệm phối hợp với Ủy ban Mặt trận Tổ quốc cùng cấp tổ chức để cộng đồng dân cư bầu, cử người đại diện hoặc thành viên ban quản lý. Ủy ban Nhân dân cấp xã có văn bản công nhận người đại diện hoặc thành viên ban quản lý cơ sở tín ngưỡng trong thời hạn qui định....

Với những hoạt động tích cực nêu trên và trên cơ sở sự đổi mới về nội dung, phương thức hoạt động của Mặt trận tổ quốc trong công tác tôn giáo, một số tôn giáo lớn đã chủ động tăng cường, mở rộng hoạt động truyền giáo, củng cố đức tin, xây dựng và phát triển tổ chức. Ở

các địa bàn vùng sâu, vùng xa, vùng có đông đồng bào dân tộc thiểu số, các tổ chức tôn giáo lớn đã có những hoạt động phù hợp trong việc truyền giáo, phát triển tổ chức. Vai trò của Mặt trận Tổ quốc đã góp phần không nhỏ trong việc nâng cao ý thức cảnh giác của cộng đồng, nhân dân đối với các hoạt động mê tín dị đoan, trái thuần phong mỹ tục, gây mất an ninh, trật tự xã hội, ảnh hưởng đến đời sống sinh hoạt của người dân; nâng cao khả năng tự bảo vệ trước thông tin “xấu độc”, cảnh giác đối với hành vi, thủ đoạn rủ rê, lôi kéo, kích động tham gia các hoạt động lợi dụng tôn giáo để vi phạm pháp luật; không tin, nghe và làm theo những xúi giục đi ngược lại lợi ích của quốc gia, dân tộc.

Thứ hai, vận động, đoàn kết tôn giáo tham gia thực hiện các cuộc vận động, các phong trào thi đua yêu nước, góp phần hoàn thiện thể chế phát huy quyền làm chủ của nhân dân

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam duy trì, đẩy mạnh và nhân rộng các mô hình, điển hình tiên tiến thực hiện các phong trào thi đua yêu nước, các cuộc vận động trong tôn giáo và các phong trào mang đặc điểm riêng của tôn giáo gắn với thực hiện cuộc vận động “Toàn dân đoàn kết xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh” (tham gia các nội dung cụ thể: giảm nghèo, môi trường, an sinh xã hội, nếp sống văn hóa, an toàn giao thông, cảm hóa giúp người làm lỗi...). Đặc biệt năm 2020 và 2021 Mặt trận đã tuyên truyền vận động sâu rộng các chức sắc, chức việc, nhà tu hành, đồng bào tôn giáo thực hiện nghiêm các biện pháp phòng, chống Covid-19 của Nhà nước, ủng hộ quỹ vắc-xin và hỗ trợ, giúp đỡ những người yếu thế, khó khăn trong đại dịch. Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam đã có nhiều văn bản gửi lãnh đạo các tổ chức tôn giáo về việc tuyên truyền, vận động các tôn giáo phòng, chống dịch bệnh Covid-19³, lập zalo với đại diện các tổ chức tôn giáo, cá nhân tiêu biểu, mặt trận Tổ quốc 63 tỉnh, thành phố, các đoàn thể để kết nối, chia sẻ thông tin, cổ vũ các tôn giáo ở Việt Nam tích cực tham gia phòng, chống dịch Covid-19 với nhiều mô hình tốt, cách làm hay, sáng tạo, lay động lòng người, có tính lan tỏa, góp phần quan trọng cùng toàn Đảng, toàn quân và toàn dân ta ngăn chặn, từng bước đẩy lùi dịch bệnh Covid-19, thiết lập trạng thái bình thường mới.

Mặt trận đã vận động, đoàn kết các tôn giáo tham gia các cuộc vận động, phong trào thi đua yêu nước theo từng chuyên đề, có ký kết nội dung thực hiện với các tổ chức tôn giáo và cơ quan chuyên môn của Nhà nước; từng kỳ có đánh giá sơ kết việc thực hiện và biểu dương, thể hiện trên các lĩnh vực sau: (1) Giảm nghèo, xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh: các tôn giáo tích cực tham gia vào hỗ trợ người nghèo về nhà ở, xây dựng gia đình văn hóa, khu dân cư văn hóa, cảnh quan sáng, xanh, sạch, đẹp, trật tự an ninh... góp phần thực hiện các tiêu chí nông thôn mới, đô thị văn minh; (2) Bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu: Chương trình phối hợp giữa Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam với Bộ Tài Nguyên và Môi trường và 40 tổ chức tôn giáo đã được ký kết, tại 63 tỉnh, thành trong cả nước có chương trình phối hợp giữa Mặt trận Tổ quốc và ngành Tài nguyên và Môi trường với các tôn giáo, đã xây dựng trên 2000 mô hình điểm, có tác dụng lan tỏa trong nhận thức của người dân. (3) Giáo dục, dạy nghề và giáo dục mầm non... Nhiều tôn giáo tham gia tích cực, nhiều trường được Bộ Giáo dục, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội đánh giá cao; (4) Hoạt động nhân đạo, từ thiện, cứu trợ xã hội được các tôn giáo tích cực tham gia; (5) Hoạt động về y tế, khám chữa bệnh: nhiều cơ sở khám chữa bệnh đã kết hợp Đông - Tây y, chăm sóc chữa bệnh cho người nghèo, bệnh hiểm nghèo, người bị tàn tật, bệnh nhân phong, HIV/AIDS, vận động hiến tạng mô, tạng... Mặt trận đã phối hợp với Bộ Y tế tổ chức hội nghị biểu dương toàn quốc.

Thông qua thực hiện các cuộc vận động, cấp ủy, chính quyền địa phương các cấp đã quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo các ngành chức năng hoàn thiện các qui định, tạo ra một hành lang pháp lý thuận lợi hơn để tổ chức, cá nhân tôn giáo tham gia hoạt động trong lĩnh vực y tế, giáo dục, từ thiện nhân đạo. Đây là công cụ quan trọng để cơ quan nhà nước có thẩm quyền thực hiện chức năng quản lý nhà nước đối với các hoạt động này. Hoạt động của Mặt trận tạo đã điều kiện thuận lợi, giúp đỡ các tổ chức, cá nhân tôn giáo hoạt động đúng quy định pháp luật. Vai trò của nhiều tổ chức, cá nhân tôn giáo bước đầu đã được phát huy trong hoạt động xã hội.

Thứ ba, vận động, đoàn kết tôn giáo tham gia Ủy ban Mặt trận, ban chấp hành các đoàn thể, đại biểu Quốc hội và HĐND các cấp, đóng góp vào xây dựng các quyết sách của trung ương và địa phương

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp thường xuyên chăm lo xây dựng và phát huy vai trò của những người tiêu biểu trong các tôn giáo, nhất là vai trò của chức sắc, nhà tu hành, chức việc và trí thức tôn giáo. Mặt trận tăng cường tập hợp các tổ chức tôn giáo đã được công nhận có đủ điều kiện theo quy định tham gia làm thành viên của Mặt trận; tập hợp, thu hút các cá nhân tiêu biểu tôn giáo tham gia Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, Ban chấp hành các đoàn thể Nhân dân và cơ quan dân cử ở các cấp với số lượng, cơ cấu phù hợp để đảm bảo tính đại diện của các tôn giáo trong Mặt trận, đoàn thể Nhân dân và cơ quan dân cử. Đặc biệt là Mặt trận đã tuyên truyền, vận động các chức sắc, đồng bào các tôn giáo tích cực tham gia bầu cử Quốc hội khóa XIV, XV và đại biểu Hội đồng Nhân dân các cấp năm 2016 và năm 2021, tỷ lệ đại biểu tôn giáo tham gia Mặt trận, đoàn thể, đại biểu Quốc hội và HĐND các cấp được bảo đảm.

Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã phối hợp với các cơ quan hữu quan để góp phần xây dựng Hiến pháp năm 2013; trình Quốc hội thông qua Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam (sửa đổi) năm 2015; phối hợp với Chính phủ và Ủy ban Thường vụ Quốc hội xây dựng và ban hành Nghị quyết liên tịch số 403/2017/NQLT-UBTVQH14-CP-ĐCTUBTWMTTQVN quy định chi tiết hình thức giám sát, phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam; tổ chức hội nghị góp ý và hội nghị phản biện xã hội dự thảo Luật Tín ngưỡng, tôn giáo và Nghị định 162/2017/NĐ-CP của Chính phủ. Mặt trận đã tổ chức Hội nghị các nhân sĩ, trí thức, người tiêu biểu các tôn giáo góp ý văn kiện Đại hội XIII của Đảng. Hội nghị đã nhận được nhiều ý kiến tâm huyết, trong đó nhiều chức sắc đã bày tỏ sự xúc động trước việc Đảng đã tôn trọng xin ý kiến các tôn giáo bàn việc nước. Tại hội nghị gặp mặt giữa Thủ tướng Chính phủ, lãnh đạo Đảng, Nhà nước, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam với người đứng đầu các tổ chức tôn giáo tại Việt Nam, đại diện chức sắc tôn giáo đã phát biểu: mỗi tôn giáo có bàn thờ riêng, nhưng đều có bàn thờ chung là Tổ quốc Việt Nam. Tinh thần và tư tưởng này

đã được các đại biểu trong hội nghị thống nhất cao, thể hiện tinh thần đồng hành cùng dân tộc của các tôn giáo. Hội nghị đã nhận được rất nhiều ý kiến tâm huyết về xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, xây dựng và phát triển đất nước. Thông qua các hoạt động của mình, Mặt trận đã tập hợp, tổng hợp ý kiến, nguyện vọng của chức sắc, đồng bào tôn giáo tham gia xây dựng chính sách, pháp luật.

Ngoài ra, Mặt trận Tổ quốc các địa phương đã chủ động phối hợp với Hội đồng Nhân dân và Ủy ban Nhân dân cùng cấp để kiến nghị, thảo luận đóng góp ý kiến vào các chính sách, kế hoạch của Nhà nước; cơ chế, kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội, nhất là về xoá đói, giảm nghèo tại địa bàn khó khăn, vùng đồng bào dân tộc, tôn giáo của chính quyền địa phương phù hợp với nguyện vọng và lợi ích chính đáng của Nhân dân. Các tổ chức thành viên của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam cũng đã chủ động phối hợp có hiệu quả các cơ quan, tổ chức ở Trung ương trong công tác xây dựng chính sách, pháp luật.

Thứ tư, thông qua giám sát việc thực hiện chính sách, pháp luật Mặt trận Tổ quốc đã đề xuất, kiến nghị nhiều nội dung hoàn thiện chính sách, pháp luật

Mặt trận tổ quốc tiếp tục xây dựng, hoàn thiện quy chế phối hợp với các cơ quan Nhà nước để triển khai thực hiện nhiệm vụ giám sát việc thực hiện các chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước về công tác tôn giáo. Mặt trận đã tổ chức giám sát thực hiện Luật Tín ngưỡng, tôn giáo, sau giám đã kiến nghị đến các cơ quan có thẩm quyền giải quyết nhiều nội dung liên quan đến tôn giáo, đồng thời đã chỉ rõ những hạn chế, vướng mắc như sau:

(1) Việc triển khai, tuyên truyền, tổ chức thực hiện Luật nhiều nơi chưa sâu rộng nên nhận thức, hiểu biết về Luật của cán bộ, các cơ quan liên quan, của nhiều chức sắc, chức việc, nhà tu hành tôn giáo chưa đúng và đầy đủ; còn phó mặc cho cơ quan chuyên môn; các vi phạm về tín ngưỡng, tôn giáo còn xảy ra nhiều nơi, nhiều hình thức khác nhau. Còn có những cách hiểu và áp dụng chưa thống nhất về một số từ ngữ mới trong Luật như cách hiểu về hoạt động tín ngưỡng và lễ hội tín ngưỡng; về chức sắc, chức việc, địa điểm hợp pháp, tổ chức tôn giáo trực thuộc, v.v...

(2) Việc quản lý Nhà nước đối với các hoạt động tín ngưỡng và các cơ sở tín ngưỡng còn nhiều mặt hạn chế. Hiện nay, việc quản lý Nhà nước đối với các hoạt động tín ngưỡng và các cơ sở tín ngưỡng (trừ các lễ hội tín ngưỡng và các cơ sở tín ngưỡng là di tích lịch sử - văn hóa, danh lam thắng cảnh đã được xếp hạng hoặc đã được đưa vào danh mục kiểm kê di tích lịch sử của địa phương) ở cấp trung ương được quy định thuộc trách nhiệm của Bộ Nội vụ⁴. Tuy nhiên, hiện nay ở cấp tỉnh, cấp huyện vẫn chưa có văn bản pháp luật nào giao nhiệm vụ này cho cơ quan chuyên môn về tín ngưỡng, tôn giáo các cấp. Điều này dẫn đến khó khăn cho việc tham mưu thực hiện quản lý về các hoạt động tín ngưỡng và các cơ sở tín ngưỡng ở địa phương. Một số hoạt động lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo trái với Điều 5 của Luật nhưng chưa có sự vào cuộc kịp thời của cơ quan quản lý Nhà nước, việc phân định trách nhiệm khi xảy ra sự việc cũng chưa rõ.

Bên cạnh đó các hoạt động tín ngưỡng, cơ sở tín ngưỡng ở từng địa phương nói riêng và cả nước nói chung rất phong phú, đa dạng và không kém phần phức tạp về loại hình, quy mô, số lượng cơ sở thờ tự. Xuất phát từ thực tiễn đó, một số địa phương cho rằng cần phải quản lý cả cơ sở tín ngưỡng là nhà thờ dòng họ vì hiện nay vấn đề này đang rất phức tạp. Một số địa phương khác đề nghị không nhất thiết cơ sở tín ngưỡng nào cũng cần có người đại diện hoặc ban quản lý.

Một số địa phương còn lúng túng trước các loại hình tín ngưỡng, như loại hình tín ngưỡng “thờ mẫu hầu đồng” có được phép hoạt động không. Nếu được thì có được sinh hoạt tại nhà riêng hay chỉ sinh hoạt tại cơ sở tín ngưỡng. Tại một số địa phương khác đề nghị hướng dẫn việc cá nhân đứng đơn xin đăng ký hoạt động tín ngưỡng tại nơi chưa được công nhận là cơ sở tín ngưỡng (tại gia) có được xem xét, giải quyết không. Nếu được thì cơ sở pháp lý nào quy định, thẩm quyền giải quyết thuộc về cơ quan nào. Một số địa phương cho rằng Luật chưa có căn cứ pháp lý để thành lập cơ sở tín ngưỡng.

(3) Một số Bộ, ban, ngành chậm tham mưu ban hành chính sách, pháp luật có liên quan và các giải pháp để thực hiện đồng bộ giữa Luật tín ngưỡng, tôn giáo với các luật khác để khắc phục những hạn chế, bất cập như vấn đề đất đai tôn giáo. Bộ Tài nguyên và Môi trường và

Ban Tôn giáo Chính phủ chưa tổ chức tổng kết 10 năm thực hiện Chỉ thị 1940/CT-TTg ngày 31/12/2008 của Thủ tướng Chính phủ, do đó chưa chỉ rõ những thành tựu, hạn chế, những vấn đề tồn tại, đặt ra liên quan đến đất đai tôn giáo hiện nay.

Ngoài ra, còn nhiều tồn tại bất cập liên quan đến các cơ quan, bộ ban ngành tham gia công tác tôn giáo. Cụ thể, tháng 12/2019 mới có qui chế phối hợp trong quản lý hoạt động tín ngưỡng giữa Bộ Nội vụ và Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, thực tế ở địa phương vẫn chưa rõ chủ trì hướng dẫn, quản lý hoạt động tín ngưỡng là ngành Nội vụ hay Văn hóa. Đối với Bộ Y tế: 2/3 trong số 500 cơ sở khám chữa bệnh của các tôn giáo hiện nay còn khó khăn trong tiêu chí để được cấp giấy phép hành nghề. Luật Dược, Luật Khám bệnh, chữa bệnh còn một số điểm chưa tạo điều kiện cho các tôn giáo tham gia khám, chữa bệnh. Trong lĩnh vực giáo dục, dạy nghề, Bộ Giáo dục và Đào tạo, Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội tuy đã quan tâm nhưng còn nhiều vướng mắc. Hiện chưa có báo cáo đánh giá hoạt động về thông tin, tuyên truyền của một số chức sắc tôn giáo trong tham gia chương trình giáo dục, đào tạo tại các trường phổ thông, cao đẳng, đại học; chưa có đánh giá về việc giảng dạy môn lịch sử và môn pháp luật trong các cơ sở đào tạo của các tôn giáo. Bộ Công an, Bộ Quốc phòng, Bộ Lao động-Thương binh và Xã hội chưa hướng dẫn cách thức quản lý kinh sách, thời gian, địa điểm sử dụng kinh sách và bày tỏ niềm tin tôn giáo cho người bị quản lý giam, giữ tại cơ sở quản lý giam, giữ.

(4) Quản lý nhà nước về tôn giáo trên một số mặt còn hạn chế: Việc đăng ký sinh hoạt tôn giáo tập trung được quy định trong Luật đã đáp ứng được nhu cầu sinh hoạt tôn giáo của nhiều chủ thể. Tuy nhiên, hiện nay liên quan đến nội dung này còn một số điểm chưa rõ ràng trong nhận thức và thống nhất thực hiện: Chưa thống nhất nhận thức về tổ chức tôn giáo trực thuộc. Một số địa phương đề nghị giải đáp ban hộ tự, ban quản trị chùa của Phật giáo, họ đạo của Cao Đài, giáo họ của Công giáo có phải là tổ chức tôn giáo trực thuộc hay không? hiện nhiều địa phương còn nhầm lẫn giữa tổ chức tôn giáo trực thuộc với cơ sở tôn giáo (đặc biệt là nhầm tổ chức tôn giáo trực thuộc với chùa).

Tại Điều 28 của Luật quy định một trong các điều kiện để được đề nghị chấp thuận thành lập tổ chức tôn giáo trực thuộc là trong hiến chương của tổ chức phải có quy định về vấn đề này. Vậy, đối với Giáo hội Công giáo không có hiến chương thì căn cứ vào quy định nào để xem xét? Một số địa phương cho rằng, Luật tín ngưỡng, tôn giáo có quy định về tổ chức tôn giáo có tư cách pháp nhân phi thương mại. Đây là một quy định mới, tạo điều kiện cho các tổ chức tôn giáo được thừa nhận tư cách pháp nhân như các tổ chức xã hội khác. Tuy nhiên, để cho việc thực hiện thuận lợi, Luật cần bổ sung giải thích về cụm từ pháp nhân phi thương mại. Đối với tổ chức tôn giáo trực thuộc có tư cách pháp nhân phi thương mại không?

Trong quá trình thực hiện Luật tín ngưỡng, tôn giáo, nhiều chức sắc, chức việc chưa tuân thủ đầy đủ, nên đã xảy ra tình trạng nợ phiếu lý lịch tư pháp trong quá trình hoàn thiện hồ sơ. Mặt khác, Luật Lý lịch tư pháp và các văn bản quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành Luật hiện nay không có quy định về thời hạn sử dụng của Phiếu lý lịch tư pháp, do đó khi phong phẩm, bổ nhiệm, bầu cử, suy cử chức sắc, chức việc phải làm lại lý lịch tư pháp, việc này sẽ gây ra không ít khó khăn trong công tác quản lý nhà nước về tôn giáo.

(5) Tổ chức bộ máy và đội ngũ cán bộ làm công tác tôn giáo còn nhiều mặt bất cập. Hiệu quả, tác dụng của thanh tra, kiểm tra để chấn chỉnh công tác quản lý nhà nước chưa rõ, chưa thực hiện tốt các biện pháp phòng ngừa vi phạm và xử lý kịp thời.

3. Một số vấn đề đặt ra và kiến nghị

Một là, qua công tác theo dõi thi hành pháp luật tôn giáo cho thấy, trình độ pháp luật, ý thức chấp hành pháp luật của tín đồ các tôn giáo ngày càng được nâng cao, tín đồ ngày càng hiểu rõ các quyền cũng như trách nhiệm, nghĩa vụ đối với Nhà nước, xã hội, cộng đồng. Tuy nhiên, tình trạng vi phạm pháp luật do không hiểu biết, vi phạm quyền và lợi ích của người khác còn xảy ra nhiều; nhận thức về thực hiện pháp luật của chức sắc và đồng bào tôn giáo vẫn còn hạn chế, đòi hỏi công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật phải được chú trọng, tăng cường, với sự vào cuộc của các cấp, các ngành, mặt trận, đoàn thể. Mặt trận, các đoàn thể cần đề ra nội dung, các phương pháp,

biên soạn liệu, tập huấn kỹ năng để tăng khả năng thuyết phục trong tuyên truyền, vận động chức sắc, chức việc, nhà tu hành, đồng bào từng tôn giáo cho phù hợp.

Hai là, hiện nay, một số hiện tượng tín ngưỡng, tôn giáo mới cần có sự tìm hiểu sâu, ứng xử phù hợp, kịp thời. Một số tổ chức tôn giáo có xu thế muốn thoát ly pháp luật, nội bộ mâu thuẫn, tự làm khó cho mình, phải nhờ sự can thiệp của pháp luật, giải quyết của các cơ quan trong hệ thống chính trị trong đó thông qua công tác tuyên truyền, hòa giải của Mặt trận có nhiều ý nghĩa, không những góp phần thực hiện pháp luật mà còn giải quyết được một số vấn đề bằng pháp luật không giải quyết được. Đồng thời, từ thực tiễn sinh động, thông qua các hoạt động của Mặt trận Tổ quốc, công tác giám sát, góp ý, phản biện xã hội cần phát huy trí tuệ, mặt tích cực của các tôn giáo cùng các thành phần khác trong xã hội, góp phần quan trọng vào việc hoàn thiện thể chế, chính sách, pháp luật về tín ngưỡng, tôn giáo.

Ba là, xây dựng và phát huy lực lượng cốt cán, người tiêu biểu trong các tôn giáo; kịp thời phản ánh tâm tư nguyện vọng của các chức sắc, đồng bào tôn giáo; phản ánh, kiến nghị phát triển kinh tế- xã hội vùng giáo, vùng đồng bào dân tộc thiểu số, miền núi, nơi khó khăn. Xây dựng và ký kết các chương trình phối hợp giữa Ban Thường trực Ủy ban Mặt trận tổ quốc Việt Nam, ban chấp hành các đoàn thể nhân dân các cấp với các tổ chức tôn giáo, tổ chức tôn giáo trực thuộc trong việc tham gia thực hiện các công việc chung, góp phần xây dựng và bảo vệ đất nước. Phối hợp với các tổ chức tôn giáo đấu tranh kịp thời với các hành vi, hoạt động tín ngưỡng, tôn giáo tiêu cực, phản văn hoá, mê tín, hủ tục, lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo.

Bốn là, tham gia từ sớm, từ xa quá trình hoạch định chiến lược xây dựng hệ thống pháp luật, tham gia từ khâu hình thành chính sách; trong giám sát, phản biện xã hội, Mặt trận tổ quốc Việt Nam cần thể hiện rõ các tư tưởng, nguyên tắc, giá trị cốt lõi về bảo vệ quyền con người, quyền công dân, quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo theo tinh thần Hiến pháp năm 2013.

Năm là, trong quá trình tham gia xây dựng các luật liên quan, Mặt trận tổ quốc Việt Nam cũng cần thể chế hóa các tư tưởng, nguyên tắc

tiến bộ trong bảo vệ quyền con người, quyền công dân, quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo trong lĩnh vực tư pháp, dân sự, hình sự...

Lĩnh vực pháp luật dân sự cần có sự đổi mới trong việc xây dựng, hoàn thiện các văn bản có liên quan, như pháp nhân tôn giáo, các luật chuyên ngành về khám chữa bệnh, giáo dục, dạy nghề, ... Cần hoàn thiện các qui định của pháp luật bảo đảm huy động được các nguồn lực xã hội, trong đó có vai trò của các tôn giáo trong các hoạt động cứu trợ, nhân đạo, từ thiện.

Sáu là, qua tổ chức thực hiện nhiệm vụ nhiều nội dung đặt ra trong việc bảo đảm quyền con người, quyền công dân, quyền tín ngưỡng, tôn giáo của mọi người cần quan tâm. Qua đó, Mặt trận Tổ quốc đã và sẽ phải tiếp tục phát huy: (1) vai trò cầu nối giữa tôn giáo với Đảng, Nhà nước và các tầng lớp nhân dân; (2) chăm lo, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của đồng bào các tôn giáo; (3) phát huy các giá trị văn hóa, đạo đức tốt đẹp của các tôn giáo trong đời sống xã hội; (4) phát huy vai trò của các tổ chức tôn giáo hợp pháp, của các vị chức sắc, nhà tu hành, người tiêu biểu trong các tôn giáo; (5) tăng hiệu quả phối hợp giữa các cơ quan trong bảo đảm các quyền về tín ngưỡng, tôn giáo theo pháp luật.

Kết luận

Với các nội dung thiết thực theo các qui định của Đảng và pháp luật của Nhà nước; với việc đổi mới mạnh mẽ phương thức hoạt động đa dạng, sâu sát Nhân dân, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã và đang phát huy vai trò “nòng cốt” để Nhân dân thực hiện quyền làm chủ của mình, quyền con người, quyền công dân, quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo. Công tác tôn giáo của Mặt trận Tổ quốc đã góp phần hoạch định và thực thi chính sách, pháp luật về tôn giáo thống nhất trong hệ thống pháp luật, giúp các tôn giáo bình đẳng với các thành phần trong xã hội. Qua tuyên truyền, vận động phát hiện những bất cập, hạn chế để tham gia tổng kết chính sách, đề xuất mới, sửa đổi, bổ sung chính sách, tiếp theo là góp ý, phản biện dự thảo chính sách mới, giám sát việc thực hiện khi pháp luật đã ban hành, góp phần quan trọng tăng cường đồng thuận xã hội, xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, đoàn kết tôn giáo qua đó duy trì sự ổn định và phát triển xã hội. /.

CHÚ THÍCH:

- 1 Nghị quyết số 25 NQ/TW ngày 12 tháng 3 năm 2003 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa IX Về công tác tôn giáo.
- 2 Luật Tín ngưỡng, tôn giáo năm 2018 của nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam.
- 3 Giai đoạn đầu của đại dịch Covid-19, Ban Thường trực có văn bản số 603/MTTW-BTT, ngày 03/3/2020 gửi lãnh đạo các tổ chức tôn giáo *V/v tiếp tục tham gia phòng, chống dịch bệnh viêm đường hô hấp cấp COVID-19*; Giai đoạn mới của đại dịch Covid-19, Ban Thường trực có văn bản số 707/MTTW-BTT, ngày 27/3/2020 gửi lãnh đạo các tổ chức tôn giáo *V/v đẩy mạnh tham gia phòng, chống dịch bệnh Covid-19 trong giai đoạn hiện nay*; Sau khi một số giáo xứ thuộc giáo phận Hà Tĩnh tổ chức các thánh lễ có đông người tham dự, Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam tiếp tục có công văn số 763/MTTW-BTT, ngày 08/4/2020 gửi Ban Thường trực Ủy ban MTTQ Việt Nam các tỉnh, thành phố *V/v tiếp tục tăng cường vận động tôn giáo thực hiện nghiêm các biện pháp phòng, chống dịch bệnh Covid-19*; Đề ghi nhận, biểu dương và tổng hợp kịp thời, đầy đủ những đóng góp tích cực của các tổ chức tôn giáo trong phòng, chống, đẩy lùi dịch Covid-19, ngày 14/5/2020 Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam đã có Công văn số 924/MTTW/BTT gửi 43 tổ chức tôn giáo *V/v thông báo kết quả tham gia phòng, chống dịch bệnh Covid-19*. Ngày 29/5/2020, Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam đã có Công văn số 986/MTTW-BTT gửi UBND, Ủy ban MTTQ Việt Nam tỉnh Hà Tĩnh, Quảng Bình *V/v giám sát thực hiện các chính sách hỗ trợ người dân gặp khó khăn do đại dịch Covid-19*. Năm 2021, Ban Thường trực có văn bản số 2489/MTTW-BTT, ngày 09/6/2021 và văn bản số 2734/MTTW-BTT, ngày 31/7/2021 gửi Ủy ban MTTQ Việt Nam các tỉnh, thành phố, các tổ chức chính trị - xã hội ở Trung ương; lãnh đạo các tổ chức tôn giáo về việc tuyên truyền, vận động các tôn giáo phòng, chống dịch bệnh Covid-19
- 4 Điều 22 Nghị định số 162/2017/NĐ-CP của Chính phủ.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Các Văn kiện Đại hội Đảng từ khóa VI đến XIII.
2. Hiến pháp nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2013.
3. Văn kiện Đại hội IX Mặt trận Tổ quốc Việt Nam năm 2019.
4. Kết luận số 02/KL-ĐCT năm 2015.
5. Báo cáo sơ kết 5 năm thực hiện Kết luận số 02 của Đoàn Chủ tịch năm 2020.
6. Các chương trình phối hợp của Mặt trận với các tôn giáo và các cơ quan, các báo cáo kiến nghị sau giám sát, góp ý của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam từ năm 2014 đến 2021.

Abstract

**ROLE OF THE VIETNAM FATHERLAND FRONT IN
MOBITION, RELIGIOUS SOLIDARITY, CONSTRUCTION
OF POLICIES AND LAW ON RELIGION**

Ngô Sách Thực

The Central Committee of Vietnam Fatherland Front

The Communist Party of Vietnam identifies that mass mobilization to build religious solidarity is the core of religious affairs. Therefore, it needs to have a policy of religious and national solidarity. The Vietnamese Fatherland Front has promoted its role in mobilizing and uniting dignitaries and people of all religions to implement policies and laws, as well as, actively participating in formulating and perfecting policies and laws on belief and religion. Besides the achievement, there are still some limitations that need to be supplemented and perfected in terms of policies and organizational measures.

Keywords: Fatherland Front; Solidarity; Policy; Law; Religion.